

ИЗДАЈИ
УТОРНИКОМ
И
СУБОТОМ
УРЕДНИШТВО И АДМИНИ-
СТРАЦИЈА Насохица Бр. 27
- ХОТЕЛ "ЕМПЕРИЈАЛ" -
ЦЕТИЊЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ТЕЛЕФОН УРЕДНИШТВА
БРОЈ 64
ПРЕПЛАТА:
МЈЕСЕЧНО ЛН. 8.-
ПОЈЕДИНИ БРОЈ ЛН. 1.-

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

Шумско богатство у Црној Гори

Шуме претстављају неоцениву вредност, како у погледу народне привреде, тако и у погледу народног здравља. Зато се у свима културним земљама шумама посвећује велика пажња од стране јеродованих. Упућују се напори у правцу не само да се сачувају и правилно искористе постојеће шуме, него и да се подигну нове тамо где су се потамиле и где су се створиле голети.

Црна Гора, укупно узета, у погледу шума заузима посебан положај. Скоро једна трећина њене територије, нарочито стара Црна Гора, готово је остала без шума и оголела. То има штетних утицаја на целокупан живот њеног становништва. У овом крају наше покрпајне нема делатности у вези са шумарством, а као последица тога појава, је и незапосленост приличног броја радне снаге. Преко зиме становништво кукури са оргиненим материјалом. Дрва за гориво по нашим варошима набављају се по скупим ценама. Још томе треба додати чињеницу да с пролећа и лета — дакле, за вријеме вегетационе периоде — ови оголељени крајеви, по правилу, осјећају велику оскудицу у атмосферским таловима, у кишњацима и текућим водама, што има рђавих утицаја на усеје. У другим крајевима Црне Горе има прилично шума и пашака, што чини да се тамо развију сточарство и друге делатности у вези са шумарством. Црногорске шуме су надалеко чувене и проблем њиховог искоришћавања задавао је много бриге. Али сви напори у томе правцу наизмагли су на препреке, међу којима је била главна настајница саобраћајне мреже.

Наше шуме расту на површини од отприлике 618.196 хектара. По површини је земљишта на коме расту, мјешовите леснице заузимају 307.383 хектара, мјешовите леснице са четинарима 110.706 хектара, букве 103.894 хектара, храстови 84.771 хектара, четинари 91.442 хектара. Као што се види, највише површине заузимају мјешовите леснице, којима се највише са четинарима. Наше богатство у буквама и четинарима прилично је велико, док и растова шума скреће на себе пажњу. По властити, наше шуме су државне, комуналне или приватне. Државне шуме распрострању се на површини од 199.241 хектара. Комуналне заузимају површину од 281.504 хектара. Приватне, пак, шуме расту на површини од 137.451 хектара. Из овог прегледа излази да највише има комуналних шума.

Уопште, све црногорске шуме су доборог квалитета. Нарочито се у том погледу истичу кишњаци, кучке, пихте, голишце, шекарске, беранске, васојевићке, морачке и колашинске шуме. Наше шуме, нарочито букве и четинарске, одликују се дебелином и висини стабала. Има егземплара високих преко 60 метара. Дрво је одличног квалитета, солидно и дурачно. У томе погледу оно годно одговара техничким условима као грађевина материјал. Наше шуме пружају велика преминућства у погледу оргиненог материјала. Нарочито ту долазе у обзир буковина и храстовина.

Иако се посљедњих година настојало да се створе предуслови за искоришћавање црногорских шума, оне су и даље остале далеко од планске експлоатације. Истина, у шумовитим пределима Васојевића и Сандака подигнут је извјестан број стругара и

пилања, али то није довољно да се питање наших шума ријеша. Пошто је каквоћа нашег дрвета на висини и пошто га има у великим количинама, несумњиво је да би извоз нашег дрвета могао да увелико допринесе подизању наше привреде. Али, аа сад, услед рата, на тај извоз се не може рачунати. Па и да се може, нишало би се поново на питање путева, Саобраћајна мрежа није развијена толико да обуздају све шумске комплексе. Подизању пута, се треба признати, неколика колска пута преко наших шумовитих предјела, али док се не подигну побочни путеви, велико благо наших шума остаће неприступачно и далеко од експлоатације. У планинама Комова — Кучких и Васојевићких — и Дурмитова, напри, има увала и алуга неприступачних људској нози, а камови као камови извесном средству. У тим алугама дрвеће труди, а да не може бити искоришћено. Тако знатан дио нашег шумског блага пропада. Таквом стању прилично је крив наш свијет, а нарочито неактивне сеоске општине, које су, прекрштивши руке, чекале све од државе, од јавне институције. Питање споредних путева, тако потребних за народ, требало је да ријешава само становништво, по властити иницијативи. Пројекат, у погледу државне мреже, не може сав државни, не може садржати да задржи, да према томе остају узвије и гораци, да се не дају да се споријаш приватна предузетништва.

Сада се најбоље види шта значају наше шуме за народну привреду и уопште народни живот. Да је њихово искоришћавање постављено на солидно основицу, тј. да је подигнут доволан број пилања и доволан број потребних путева, Црна Гора би могла сада да са мање бриге гледа на проблем поправке порушених и поплаћених кућа: све би се те куће могле замјенили брвнарама.

У сваком случају црногорске шуме претстављају наше велико благо и треба им посветити прворазредну пажњу. Д.

Над истина пече...

Британски потпредсједник владе Атли је одбио да саопшти Палати Општине број и тонажу изгубљеног бродова, да је било у саставу оних деалу конвоја што су пловили за Малту. Он је најавио да такве појединости у овом часу не интересују јавност.

Незапосленост у Сјед. Америчким Дрм.

У Сједињеним Државама има сада не мање од 2.600.000 незапослених, будући да ратне индустрије услед помњакна сировина нијесу у стању да приме све те раднике који су раније били запослени у цивилним фабрикама затвореним по наређењима владе.

Забрана аутомобилског кретања

Бразилијански претсједник Варгас је потписао декрет којим се од 15 јула на даље забрањује сваки приватни аутомобилски промет. Вјести на Рио Де Жанеира јављају да ће се изузетак направити само за Претсједника Републике, министре и чланове дипломатског кора. Ова мјера је донешена на основу мишљења националног комитета за гориво, који је послао меморандум у којему је изложио критични положај Бразилије у погледу теукеј горива.

УСПЈЕСИ ОСОВИНСКИХ СНАГА

Њемачко напредовање према Ростову

Распршене бољшевичке јединице

ИСТОЧНИ ФРОНТ

Италијанске дивизије у Русији напале су на свим секторима, у сарадњи са савезницима, руске позиције. Нарочито су се истакле пионирске трупе, које су настојале да ослободе прелазне путеве и да баче потребне мостове. Заробљен је велики број бољшевичких војника и материјала. У овој првој фази напада италијанске трупе су продире за 50 километара. То је почетак друге године ратовања на том фронту.

На истоку њемачке и савезничке трупе настављају своје снажно и незаустављиво напредовање на цијелом офанзивном фронту. Моторизоване њемачке колоне распршене су и потукле непријатељску војску, која им се супроставља за вријеме надирања и пресјекот путева. Непријатеља све веже на обале, чак путеве. Ваздухопловство је успијело својим нападом на непријатељске јединице у Ростову. Током ратних напада на Ростов изгубљено је више пожара у самом граду и на њемачничкој станици. Јави се и напади против једне позиције у предјелу Воронџа одбијени су послје жестоке борбе; 38 борићих кола је разрушено.

Шешијерске њемачке формације, познате по својим кола, уништиле су советске снаге окружене у предјелу северно од Воронџа. Тем. ратном уништило је 123 борића кола.

У средњем сектору руског фронта сви непријатељски напади су одбијени. На сјеверу и сјеверозападу од Орела број разрушених борићих кола од стране авијације и војске у побједоносним борбама од 5 до 13 јула пенје се на 446.

Сазнаје се са Орлошког фронта да су Руси први пут употребили тежка борића кола снабдејена бачицама, пламена. Бољшевичка кола, која су достављала до тежине од 34 тоне, послје почетног привидног успјеха била су нападнута од стране њемачких иницијерских дивизиона и бомба, те су онеспокојене. Многобројна друга борића кола била су уништена прелином и брзом ватром њемачке артиљерије. Такође ни ова нове челични дивизиони — пише дописник — нијесу у сјелу да савладају јуначке њемачке борбе.

Током посљедњих 2 мјесеца знатно су порасли советски губици у заробљеницима, борићим колима и топовима. Из једног сумарног рачуна излази да су бољшевици од 14 маја до 13 јула имали 706.000 заробљеника, и да су изгубили 3940 борићих кола и 7100 топова, који су дијелом заробљени, дијелом изгубљени.

Од почетка офанзиве на руском фронту, тј. од 28 јуна заробљено је 118.389 војника, 1908 борићих кола, 2369 топова и другог ратног материјала у изобиљу. Те цифре доказују неистину британске пропаганде, по којој изгледа да се Руси повлаче из стратегијских разлога.

На цијелом фронту Карелијске Превлаке одбијени су советски напади. На фронту Сиваерија фински су ловци оборили један советски авион.

Египатски фронт

Посљедњих дана владала је на овом фронту интензивна активност, уз локалне пешадијске акције ужег карактера, које су све успјешно завршене. Заробљено је навјесна количина оружја и муниције.

Непријатељ је врло јако напао италијанске позиције у средњем предјелу египатског фронта, али је био задржан и нападнут са стране наших јединица, које су заробиле 1200 непријатељских војника и уништиле највећан број блиндираних средстава.

Ваздухопловство је интервенисало у овим акцијама, и у разним ваздушним борбама, оборило 4 непријатељска апарата. Њемачки авијатичари задали су британском ваздухопловству такође губитака, који се састоје у један Куртис апарат и један Спитфајер.

Атлантска подводна инициј

Један шведски јединак од 2.000 тона налетјо је код шведске обале на једну до сада неодређену препреку, те је потонуо. Држи се да је дошло до судара са једном подморницом, која је била испод воде, те би се у томе случају могло радити о некој од оних советских подморница, које се налазе у балтичким водама.

Критична ситуација аргентинског брода Рио Сегуиндо, настрадаог код америчке обале, остаје непромијенена. Неколико техничара се поново на брод да би установили штету, коју је исти претрпјо. У сврху олакшања радова на ослобађању брода, изабацили се један дио терета.

У ширини јужне обале Енглеске, потопили су њемачки лаки борићи апарати један стражарски брод. На обали Ла Манша оборена су јуче четири апарата.

Бомбардовање острва Малте

Формације осовинских авиона постојано и упорно настављају бомбардовање острва и постројења по аеродромима и лукама.

Аеродром Микаба п нове је бомбардован, а постројења погођена тешким бомбама. Из данашњих сјирација један италијански авион није се повратио у своју базу.

У аранчир борбама оборено је 7 непријатељских апарата.

Борба за независност Индије

Вјести из Нових Делхија јављају да је извршио одбор Паниндиског конгреса одлучно да затражи укидање енглеске власти у Индији. То одлука показује већ истакнуту вољу индијског народа да извоји независност Индије и да постигне повлачење енглеских трупа са индијских територија.

Орган покрета за независност Индије је објавио преко радио глас, у којему је најавио да је Ганди поново преузео вођство нације и Индијанаца у Источној Азији. Доаја је да су сви Индијци спреми да поведу борбу за ослобађање Индије.

Рад Црвеног крста у Подгорици

Црвени крст у Подгорици ради веoma акилно, како би што више помогао рањеним националистима, њихове породице и породице војничких националиста. У рад уноси највише штрупа 1. Милан Јуришевић, члан Међународног црвеног крста.

Он ради неуморно, како би се што више ублажило тешкоће оних који су дали највеће жртве у борби против злочиначког режима, против крвавих комунистичких бандова, које су оставиле бједу и очај многим породицама и великом броју рањених националиста, које треба црвеносном помоћи.

Госп. Јуришевић рекао нам је о раду Црвеног крста:

„Ми се свјесно старамо да нашим рањеним херојима учинимо што више добрих и разблажимо њихову колику највише можемо. Број рањеника је велики, јер су у бојници у Подгорици пренесени сви тешки рањеници из Цетина, Црмнице, Рујке, Нишковића, Драшковића и ш. д. Не правимо разлике између рањених из Подгорице и околине и рањених из других мјеста у Црној Гори.

Црвени крст их помаже свједнако, јер су заједнички војили борбу против народних непријатеља.

У раду на помоћ рањеним не учествује само Јавна Национална одбор и Црвени крст, већ и Женско Прогресивно друштво, чије чланове заједно са нама гачкајући приходе и дијеле помоћ. Овим крст у раду стварају и велики број особа и мултикултурних грађана, које неуморно раде и дају допринос да рањеници у храни, ружу и ш. д. Код свих добрих прилика у чланови управе, докима војводе врше добротворну радњу. Црвени крст: 30 мушких и 32 женске. Они су неуморни. Иако су великом из узалудних породица, не усмјерује се да уколико носе бронзане меде, флаше и пакете.

Са рањеницима допуштају бајло и мјесто и са сваким доприносу по коју лијеку ријеш. Са добротворцима смо поштовно задовољни. Рањеници са њима врло радо разговарају и изјављују жељу да их што више допунују.

Рад Црвеног крста у Подгорици за сваку је похвалу, али најжалосније је слаба одзив и разумијевање изјасних грађана.

Приликом посљедње сабирне акције у циљу да се што издешније помогне рањеницима, њиховим породицама и породицама оних који су дали своје жртве за слободу наше, једна је сакупљено око 10.000 лара.

Знатан број грађана издешно даје прилоге и на тај начин показује своју велику хуманост и племенитост, што заслужује пуно признање.

Досад је Црвени крст у Подгорици радио следећим бројем: 4.500 колача, 1.500 припитица, 300 ком. папирних, 150 кп. сушљива, 300 шаша, 10 флаша маријарке, 10 флаша коњака, 10 флаша вермута, 300 комада сапуна, 3.000 кувача, 400 комада, 500 кувача, 100 мапица, 70 комада кошуља и 70 комада топа.

Најмјерна је Управа да у најскорије врјеме, а пошто добије дозволу од италијанских власти, упути важеће намени рајним заробљеницима и рад прошири и на помоћ породицама рањених и војничких националиста. Сјетом је ових дана Црвени крст упутио ател трајанству, у ком га позива да даје што издешније прилоге у новцу и другом, како би му се омогућило даи усљедан рад, па је дужност свих нас да се одозовемо овом ателу, макар и најмањим прилозима, како би, у овим тешким приликама, одашмо савне рањених националиста и њихових породица, као и породица војничких, а као што је познато — комунистичке жртве су најсиромашније.

Наша је света дружност, да помогнемо породице националних бораца.

из ПРАВНЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Одговорност без кривице

Док се кривична одговорност заснива искључиво на кривичној учиници кривичног дјела, докле грађанска одговорност не тражи увијек кривичну учиницу штете или прекршетеља уговорне дужности да би засновала његову обавезу на накнаду штете или успоставу пређашњег стања. По кривичном праву нико неће бити кажњен ако се не докаже његова кривична, односно неки од њених за право релевантних степен. По грађанско-правној одговорности, може бити кажњен и онај ко није крив за учиницу грађанско-правни дефикт: штету или прекршај уговора.

Нови вијек се поноси победом идеје да нико неће бити кажњен све док се несумњиво не утврди његова кривична, тј. док се не испитају његова душевна стања у вези са кривичним дјелом и док се не утврди постојање оних која су по закону подобна да се на њима заснује одговорност. Тако од постојања и какве титх законом одређених душевних стања зависи не само хоће ли учинилац бити кажњен, него и колика ће и казна ће бити та казна. Казна се, с погледом на кривично дјело, одмјерава кривцу према његовој природи. То је принцип индивидуализације казне. Али то важи за кривично право.

Међутим, за грађанско-делничко право — нека нам се допусте овај термин — ствар стоји другиче. И тамо где се код учиница грађанског делничка тражи кривична, да би се конституисала његова одговорност, испитују се његови душевни стања врши се готово олачино и не помера се у њихове дубине. Усто, иако области у грађанско-правној одговорности гдје се тражи кривична, увијек у обзор, била да се кривична дјелостаност било да се замијени стицањем одређених услова.

Модерна грађанска права знају да дивне теорије у грађанској одговорности: једна је теорија кривице, а друга је теорија објективне одговорности (теорија одговорности без кривице, или теорија друштвеног ризика). Теорија кривице је више заступљена. Другој теорији у модерном праву даје се изузетан карактер, и она се примјењује на извесне случајеве. Теорија кривице је, дакле, правилно, а теорија ризика је изузетак.

Још је у другој половини прошлог вијека француски правник Селје, пишући о несрећним случајевима радника у великим предузећима, утврдио да би повјерије, осакаћење, унесрећење радника у фабрикама били лишени права на накнаду штете, ако би они били приморани да докажу да су гаде, власници, односно шефови предузећа и водитељи послова, криви за њихову несрећу, њихово онеспособљење или осакаћење. Зато је поменути правник тражио да се сваки случајави изазуви из постлика испитивања кривице и да се унесрећеним радницима даде накнада за претпостављено онеспособљење, осакаћење и бол.

Испитујући сличне случајеве, гдје долази до великих несрећа, а гдје је доказивање кривице сличном са великим тешкоћама и са слабиим нагласком на успех, други правни писци теоретичари и практичари, наставили су са предлагањем да се искључи истраживање кривице и да се, за сваки такав случај, друштво, односно водитељи предузећа, сматрају као носиоци ризика, тј. да су дужни накнадити штету, без обзира на то јесу ли је хтели, жељели, или су били нехатни према њеном наступу. Тако, вођена тим идејама, правна доктрина се крајем прошлог и почетком овог вијека обогатила духовним плодovima великих правника Демог, браће Маво, Паланота, Рипера, Жосерана, Левиа и др.

Као и у свакој теорији, тако се и у теорији грађанско објективне одговорности претпоставило. Неки су тражили да цијела грађанска одговорност

буде заснована на стицању фактичких услова, без кривице учиница. Други су, међутим, били умеренији, да су заштитени да се теорија ризика примени на извесне области грађанско-правног живота.

Теорија ризика улази у модерна права, али у виду специјалних закона. Изумијају се поједини случајеви, па се за њихово регулисање доноси посебни прописи. Тако напр. прописи о одговорности за аутомобилске, аеропланске, жељезничке и др. несреће. Теорија ризика је заступљена нарочито у административном праву: држава је дужна да, без испитивања или доказивања њене кривице, накнади штету коју њена администрација начини третицу лицу; наравно, она има право регреса према својој органи којој је вршио службу тамо гдје се и кад се штета делила (когестенција одговорности). Уопште претпоставља се да се велика предузећа и све дјелатности гдје се учествовања пласни погон. Одређени у тим случајевима треба да буде ослобођен доказивања кривице предузетника или кривице водитеља посла. Предузеће може да регредира према другим лицима с којима је било у службеном односу гдје се и кад се штета догодила, и ту се не искључује истраживање кривице.

Модерни грађански законици наводе изузетне случајеве гдје се не тражи кривична да би извесна лица била одговорна. То су такзовани квазиделикти, тј. ствари, одговорности за неке друге лица или животина.

Они и мисли о законик Црне Горе траже кривице. Он има нешто послије, који се односе на квазиделикте.

Иако је теорија ризика корисна и неопходна у данашње врјеме, када се развија индустријализација и машинизација, ипак је она имала и има својих недостатака. Њен јасна логика се била потпуно да може бити одговорности без кривице. У почетку јен проблем. Планира је каквије постао потпуно је теорије изјаснује. Ако се из процјенивања људске одговорности искључи кривична, срушила би се читав аград правде“. Унијајући добре стране теорије ризика (одговорности без кривице), и тежићи да је помисли са људским поимањем да без кривице нема одговорности, неки правни мислиоци (као Демог напр.) сматрају да поменути теорија, уствари, не искључује кривичу, већ је *прећештава*. Тако се данас уместо теорије ризика често чује теорија претпостављене кривице. У изјасним, законом одређеним случајевима, ствара се претпоставка о кривичи, и оштећено лице, коме та претпоставка иде на руку, није дужно да кривичу докажу. Међутим, не ставља се сии правилици у томе какве породе треба да буде та претпоставка: неопорбна, ограничена оборбна или оборбна. Али превела бује мишљење да у погледу акцидента великих индустријских предузећа треба да се одговорност заснује на неопорбној претпоставци кривице власника предузећа.

Ако се узме као оправдана замјер термина теорије објективне одговорности термином претпостављене кривице, онда бисмо у грађанском делничком праву имали једну теорију, засновану на кривичној теорији кривице и теорију претпостављене кривице.

Правник

Свак треба да учествује у давању новчане помоћи за Национални покрет.

Сјетимо се у свакој прилици оних који изложине своје животе у борбу за спас нације остављајући небригнуте породице.

Вуна и процјенивање њеног квалитета

Под вуном разумијемо скуп животињских нити, тј. рожнатих творевина које, становећи структуре и својства сваког, осособљавају за прећу. Посматрајући вуну примитивно, да се састоји из тањих или дебљих вунаских нити сложених у групе, снопице. Ови снопици се између себе спајају помоћу спојних нити и вунаског зноја у праменице, а ови у праменове, а праменови чине једну целину, која по стрижњи остаје на окупу, у облику руна.

То је равлика између овчег руна и обичних длака које покривају тијело осталих животиња, а без сумње и неке дјелове овчег, што се код овних по стрижњу распадају у једну растреситу масу. Међу најкарактеристичнија својства вунаске нити уображамо: валовитост, еластичност, растегљивост, јачину, равни степен финоће, сјај, чистоту, изједначеност. Дакле, ова својства играју видну улогу при оцењивању квалитета вуна, те се нарочито морају узети у обзир. Као једно од најважнијих својстава навешћемо *валовитост*. Што је вунаск нит валовитија, то је и квалитетније боља. Обично су у лепших тањих нити валови чешћи и већи. Валовитост се најбоље уочава у прамени или праменицама, тј. у скупу нити. Валовитости имамо више ступања, а они се одређују према дужини основне вала и висине. Ако је висина вала мања од њене основне, онда је нит слабо валовита. Ако је висина вала већа од основне, тада је нит високо валовита. А ако је висина вала и дужина основне вала једнака, говоримо тада да је нит правилно валовита и квалитет вунае најбољи. Вуне, код којих нити имају куткуларије (пожоничке) сјај глатак, сјајни су. Што је вуна сјајнија и израда тканина је из не лепша и лакше прима боју. Мутан и стаклен сјај знаци су оштећености, а то је знак посљедиче отворености руна и временских фактора. Сјај се простосује најбоље на опраној вуни. Изједначеност руна у финоћи и осталим својствима, способнија је за прећу, па се и више цијени, а нарочито у индустрији. О осталим својствима вунаске нити не потребно је говорити, јер она спадају у подручје лабораторијских испитивања. Када процјенивамо квалитет овчег руна на овци, посматрамо је почев од потпика па до корјена репа и раздјељујући руно руком, оцењујемо унутрашњу одлику и спољашњи облик прамена. Унутрашњу одлику прамена оцењујемо по његовим странама, тј. ако је прамени на основи једнако широк као при врху, велмо да је цилиндричан. Овај је облик најповољнији јер затвара руно и штити га од штетних атмосферских утијака. Ако је прамени на основици шири а при врху, кажемо да је мишаст, те дај отворена руна, која су изложена не повољним утијакама: кише, снуца, прашине, трња, па су на површини жуте и опора. Ако су праменови на основи виши ужи а на врху шири, онда су *левкати*, те тако дају полутворено руно, а то је узорак да је повезанос вунаских нити према површини слабија него при основици. Поред унутрашње облика нас интересује и изглед усправних страна прамена. Ако је вуна *фин* густа и нормално валовита, прелмвај се једнолични валови цилиндричних прамена, слично тако узавурајући недовољно површину те за такав прамени кажемо да је бистар.

Дакле, праменови могу бити отворени или затворени. Бољи је затворени, који је својствени цилиндрични густо праменица, јер он заштитије руно о штетних утијака влаге и прашавитица, као и маси зноја од прејаче оксидације, те вуна остаје гника. Код отвореног прамена услед слабе повезаности праменица, отворености површине, не, спада руно под утицај штетних спољашњих фактора гужави сјај, мекоту, гинкост, па је такав облик вуна мења слабије. Можемо руно оцењити по стрижњи, ако погледамо пресјек руна изнад коже.

НАШЕ СВЕТИЊЕ

Манастир Морача

Манастир се налази у Доњој Морачи, а подигнут је на десној обали ријеке Мораче, по којој је и добио име.

Манастир Морача је удаљен од Колашина око 4 саата хода, а пут који тада веке са овим најближим градом врло је слаб, а са Подгорицом, поред које протеже Морача, нема никаквих саобраћајних веза. На тај начин, манастир је одбачен у страну од главних путева, па није довољно посјећиван ни запаженим, колико заслужује по старини и историјској прошлости.

На црквеном прагу западних улазних врати урезан је у доба постанка манастира натпис, који потврђује, да га је подигао Стеван, син Буканов, а унук Сте. из Немање, 1252 г., за владу краља Уроша. Црква је посвећена Успењу Богородице. Цијело црквено здање са свима одајелима сарађено од сите, која је донесена из Турина, чини један кола, а само су темељи од ђутог камена. Дужина цркве износи 22-70, ширина 6-36, а висина до крста на кубету око 23 метра. Грађена је у виду крста, а саставни су њени дијелови мушка и женска припрата, олтар, певнице, проскомидија, бакони и Стезан-црква. Испред олтара је амбон, врло велик и украшен разним фигурама и са 12 јојаликих кракова. Изнад амбона се уздиже врло високо кубе са 8 поцевних прозора и на врху са великим крстом. О кубету висе Богородичино коло са иконама, који је служио за заклањање. У мушкој цркви је с десне стране уајзид огромна гробница, саркофаг, у коме је сачуван осмивач манастира кнез Стеван Немањин. Дуг је 2-24, широк 0-86, а висок 1-19 м, а састављен је од два камена, гробнице и поклопца, огромне тежине.

Црква има двоја врата: западна и јужна. Западна врата и врата на мушкој цркви су необичне израде, висока до 3 м, израђена од сјајних камена, али тако изгачана, да личи на мермер. Израда је романског стила, па по томе се може претпоставити, да су бар ова врата, два двојна прозора на челу цркве и на олтару, радили мајстори из Далмације, који су овај романски стил и пренијели овамо.

Од свог постанка 1252 г. па до краја 15 или почетком 16 вијека, овај манастир је почео у изобиљу и био надбављен свим потребима. Његов осмивач дао му је богато ицање, а његово се имање повремено увеличавало куповином и прилозима, да је постао врло богат. При сирну XV вијека у почетку XVII вијека удари Турци на Морачу, опљодили народ, покорују и опустоше овај манастир; чиниу с њега олову, којом је био поштован, израђивши слаке и потпуно га опљакнују. Манастир је тада остао у најгорем стању и у тоу стању је остао, по предању, око 70 година. По натпису изнад врата мушке приправе дознаје се, да су 1574 г. мушка припрата, олтар и обје певнице пописани за доба настојаће игумана Тиме и остале манастирске сабраће, а трошку манастирском и прилозима, а у наредној години кнез Вукча Вучетића из Ровца Слика овог Вукча налази се обичан с десне стране до улазних врата. Не зна се, да ли је и проскомидија пописана исте године. У натпису над Артевником помиње се игуман Макарије и јеромонаси Лука и Герасим.

На три године наа поправке мушке цркве и олтара пописана је и женска припрата. То се донаје по натпису у њој, да је пописана трудом и подвизгом игумана Мојсија и манастирске сабраће 1577 г., а те године је саргабена и трезваница. На западној фасади цркве споља насликане су слике руског црквишта Борба из Хеландара 1610 г., аа кривоје патријарха Пјасија и митрополита херцеговачког Логина и руског игумана Макарија. Израдили су Стеван обилић и његови и живили су у манастиру 1643 г., трудом игумана Антонија, а за вријеме патријарха Пјасија, митрополита херцеговачког Логина и митрополита зетског Пјасија. У Стеван-цркви се служило само на дан Св. Архангела Стевана, али је поново запустјела и у њој се није вршило богослужење све до 1900 г. Архангел има ла иконостас, а те године је о свом трошку начинио иконостас у Стеван-цркви и саргадио је са сими погребна дугогодишња настојаће манастира архимандрит Митко Дожич, а отада се у њој врши служба тадашњим игуману Макарију.

Манастир Морача од постанка свога служио је као оборно мјесто главиара морачких и ровачких, а у свим важијим случајевима овамо су долазили и главиари сасељених, кучки, братоножијки и питерки. Једном ријечу, овдје је био збор брђанских племена и овдје су се решавала сва важијана народна питања. Главиари брђанских племена одржавали су одавде везе са Цетињем преко Ивачева Дола и Пипера, а са Дробњацима, Ускоцима и Штрпцима преко Јавора.

И манастир Морача се служио као жижа, одакле је синула многа варинка, која је наговјештавала ови крајеви наду на бољу будућност. И та улога овог манастира дала је многе духовнике, знате духовне и народне вође, као Шундића, Радојевића, Бана, Дожича и др.

(Из рукописа др. Анђела Јовићевића).

Античка мудрост

— Мисли и наредке старих Грка и Римљана —

Човек сам собој прижу доволно оскоба за жалост.

Менандер (345—290 пр. Х.)

Мала си душа у великој лешини.

Епиктет (105—138 по Х.)

Нисуша не марим за људско лажане у судбини.

Еврипид (480—407 пр. Х.)

Кад би ми Бог рекао: Крећаше, последи шаво сепати ошчи, биш живијан и бишеш оно што желиш; рекло, пас, овца, олаи, кон, ти, молаш, дакле, во одуди провиђење. Поново живијаш, заши бијаш, што ти је најмилије да будеш. Све, ја долази до крајка: Свијети од мене, Боже, што хоћеш, само те човека.

Менандер

Неки Лабокав виђе човека тога за болове дражи жалостив; на болка: — За болове који су саркопацији од мене није ја брину.

По Плутарху.

Револуерско васпитање бољшевичке омладине

Бољшевиизам није никада своје непријатељство против ога што он назива „грађанским свијетом“ ограничио на привреду и политику, него га је проширио принципално на свако културно испољавање, које се не би дало смјестити у оквире марксистичког начина мишљења. Ту заувина прво мјесто религија. Марксистам се бори, према Лениновом начелу да је „религија опијум за народ“, против сваке религије.

Носилац те борбе је Савез Борбених Безбожника Совјетског Савеза. Држава га подупире, те је конфисковала цркве, цмије и дозволила њихову употребу вјерницима само уз врло високу оштету; сем тога је још постојеће вјерске општине оптеретила високим порезима, свештеницима одузела сва политичка права, па их је шта више и заточила и отпремљила на присилне радове. Совјетска школа не само да је нерелигиозна, него је свјесно противрелигиозна. Религија у њој коме облику означава се и посматра као контракултурногворна дјелатност; Уставом осигурана слобода вјероисповједања налази се само на хартији.

Борба и е тако далеко да је свештеницима, „нерадноним елементу“ одбијено свако право на лекарску помоћ и на станове у државним и комуналним аградама (а друге аграде нити не постоје). Вјерске литературне смјне се шгањали, а вјерске школе се не смјују отварати. На универзитетима су објавоване катедре за атеизам, атеистички институти, а скоро у свакој школи је подигнут и атеистички музеј. На тај начин је циљ атеистичког Совјетског Савеза, а посебно извршено према уништењу добрих савјетских душе, и сјаћење њихових свјетости и воље за разаравање. То је нешто, шта се и у самом Совјетском Савезу називало „револуерским васпитањем“. Лекар Борис Солоневски цитира двије Ленинове дејелности, које представљају мисли водиле совјетског васпитања: „Морали је оно што служи совјетској револуцији, а бољшевиизам је присиљан да васпитање дјетета. Наша дјеца морају да присуствују смакнућима непријатеља пролетаријата и морају се радовати њиховом уништењу“.

Стотине хиљада дјеце су током времена, након што су им одакули или убили њихове родитеље, досјепле на улицу, подијале, запустјеле се, те су створиле онај тип „безпризорних“, те подијале и болесне омладине без отаца и без родитеља, која је изазивала страву у свакоме послијетку Совјетског Савеза.

А оно што је досјепло под државно „васпитање“, прилагодило е суштинског државног строја. Школе, пионирске организације најмањих, комсомол, све су то резервоари омладине којој се покушава улити немилосрдност, бездушност, материјалистичку мржњу и исто такав материјалистички фанатизам. Из овог заједничког резервоара одабирају се најважније и бржијело појединци, који су на основу својих личних склоности и своје насљедне масе прихватају за носиоце такве политике. Свака држава, сваки народ има највиши проценат злочиничких елемената, који су нарочито прихватају за прихватање бољшевичких идеја. У нормалним државача ставају се такви људи наа катанца, или се смјештају у разне заводе. У Совјетском Савезу даје им се међутим сва власт у руке, те они састављају ону чудену „дјетину“, која претставља темељ наше врло крвке зграде бољшевичке тираније. Совјетско васпитање темели се на подизању тих прировених „злочиничких активиста“ и у развијању њихових мрачних сила.

Школство у свакоме погледу врдије дрло мало. Велики учитеља на „старог система“ је уништен; знање нових учитеља и учитељца је врло оскудно,

Тражио суд за ученику нам реправду, а судија је у нама; бржемо од суда ако смо учили неправду, а судију носимо у себи, — јер нећемо да будемо свјесни свога властитога судије, свјесте.

Човек је прије почео да упознаје астрономију него што је почео да испитује себе. „Најтеже је себе познати“ кавао је један антички филозоф, али човек је ипак релативно успио да, благодарећи научном напретку, у великој мјери позна и себе, јер пред собом већ има било искуство минулих генерација, било своје лично. Нарочито у критичним часовима за себе или за општу ствар данашњи човек и уколико може неће да остане на достојном висини, већ тогнен егоизмом своја баш обрнутог циљу: познати овака, слабије, заборавља на сав остар културе, навика и морала друштва, постаје управо животиња; у мјесто да, супротно томе, постаје друмо јак, пун пожртвовања, прегалац, једном ријечу узвишен.

Бог је ставио у нашу природу двоје себе — дух. А Бог је праведан тј. неумољив и неумитан судија за све оно што је право, било коме угодно или негодно. Другим ријечима он је у нама оставио свога судског заступника — свјест.

Нема свјести без свјесте, нити свјесте без сазнања. Сазнање о Природу, Богу и Човеку неопходан је услов за наше одржање, а ми тога сазнања данас релативно достигамо. А вашто тежимо да се одржимо? То ми још не знамо... Али ипак тежимо да се одржимо. Друго је питање како да се одржимо? Ето то је наш проблем. И не само да одржимо себе као људе и људску заједницу него и сва она бића и ствари што доприносе да се ми људи што боље одржимо.

Испитујући природу и живот људски оно себе долазило до сазнања које постаје наше оруђе за одржање. У додиру са природом и друшвом долазимо до сазнања о користи или штетности односа, предметна или појавама, те нити се сами као појединци можемо сачувати од штетних околности, нити опет корисне можемо доволно искористити. Зато се удружујемо, стварамо друштво људи да лакше отклонимо препреке и лакше искористимо погодности ради свога одржања.

Иа дуготежне историје човека стекло се доста сазнања о нашем животу, развијетјела се и свјест о животу и међусобним односима. А ради каквог неспоразума имамо већ у себи и способност судију. То је наша свјест.

Наш судија, свјест, има — према ономе што знамо из Светога Писма — само два параграфа: 1) Не чини другог оно што тијеси рад да теби други учини; и 2) Љуби ближњега свога као самога себе. — То је сав закон и сви пророчи.

Нико, у данашње доба, не може одрећи да није свјестан ових двају правила; и баш, за чудо, многи којима се не може приписати незнање више су несавјесни од многих мање свјесних. А несавјесни су ниски по духу, самозивни, они носе у себи завист.

М. Р.

будући да су ученици дуги нив година радили у школама што су хтели, те се тек у последње вријеме дисциплина опет појачала, али су резултати и након тога остали тако мало задовољавајући, да је то морала признати и сама совјетска штампа.

Тако се у тој држави пожду људи најскромнијег културног нивоа, специјализовани само за неки нарочити задатак, пуни најчвршће мржње против свега што је осталоме свијету драго и мило, а који треба да образују јуришнице бригаде свјетске револуције, која би на крају требала да донесе европски социјални поредак. Иако ништо што смо наравно и у нашој земљи имали прилике да видимо,

